

IJTIMOYIY-SIYOSIY FAOLIYAT FUQAROLIK JAMIYATI RIVOJLANISH OMILLARI

Shodiyev Jasur Xolmatjonovich

Jizzax davlat pedagogika universiteti

“Falsafa, tarbiya va huquq ta’limi” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya. Maqolaning maqsadi nazariy va uslubiy asoslarni taqdim etishdir ijtimoiy-siyosiy faoliyatni o‘rganish. Tahlil asosida rus va xorijiy olimlarning g‘oyalari, ijtimoiy rivojlanishning ahamiyati fuqarolik jamiyatini qurish jarayonida al-siyosiy faoliyat. "Ijtimoiy-siyosiy faoliyat" tushunchasini o‘zaro bog‘liq, ammo bir xil bo‘lmagan "ijtimoiy-siyosiy faoliyat" tushunchalaridan ajratib turadigan asosiy xususiyatlar aniqlangan. ijtimoiy xulq-atvor", "ijtimoiy-siyosiy faoliyat". Uning sotsiologik talqini berilgan. Ushbu kontseptsianing mazmuni tadqiqot jarayonida uning sotsiologik o‘lchovida zaruriy darajada aniqlik bilan operativizatsiya qilinishi uchun aniqlangan. Ijtimoiy-siyosiy faoliyat sub’ektlari aniqlanadi va tavsiflanadi, belgilashga imkon beruvchi ko‘rsatkichlar aniqlanadi sub’ektlarning o‘zini o‘zi tashkil etish va o‘z-o‘zini tashabbuslarining holati va rivojlanish tendentsiyalarini aniqlash.

Kalit so‘zlar: fuqarolik faolligi; fuqarolik jamiyati; ijtimoiy-siyosiy faoliyat; o‘z-o‘zidan tashabbus; o‘z-o‘zini tashkil etish; o‘zini o‘zi boshqarish; o‘zini boshqarish

SOCIO-POLITICAL ACTIVITY CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT PUBLIC SCIENTIST

Annotation. The purpose of the article is to present the theoretical and methodological basis for the study of socio-political activity. Based on the analysis, the ideas of Russian and foreign scientists, the importance of social development in the process of building a civil society al-political activity. The main features that distinguish the concept of "social-political activity" from the related, but not identical, concepts of "social-political activity" have been identified. social behavior", "social-political activity". Its sociological interpretation is given. The content of this concept was defined in the research process in order to operationalize it with the necessary degree of accuracy in its sociological dimension. Subjects of socio-political activity are identified and described, indicators are determined that allow determining the state of self-organization and self-initiatives of subjects and development trends.

Keywords: civic engagement; civil society; socio-political activity; self-initiative; self-organization; self-management; self control.

KIRISH.

Davlatini yuqori darajadagi o'zini o'zi tashkil etish va uning siyosiy, madaniy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotini tartibga solish bilan ajralib turadigan fuqarolik jamiyatini rivojlantirishga asoslangan demokratik va zamonaviy beqaror dunyoda bosishhokimiyatga aylantirish vazifasi eng dolzarb vazifalardan biridir. "Demokratiya va davlat sifati" jamiyatning barqaror rivojlanishini barkamol davlatsiz amalga oshirib bo'lmaydi, uni barpo etishning ajralmas sharti haqiqiy demokratiyadir. "Haqiqiy demokratiya bir vaqtning o'zida yaratilmaydi va tashqi modelga ko'ra ko'chirilmaydi. Jamiyatning siyosiylikshuvida demokratik mexanizmlardan foydalanishga tayyor bo'lishi zarur. Aksariyat odamlar o'zlarini fuqaro sifatida his qilishlari uchun ular doimiy ravishda o'z e'tiborini, vaqtini, kuchini boshqarish jarayonida aloqadorlikga tayyor bo'lishlari kerak. Boshqacha qilib aytganda, demokratiya odamlar unga nimadir sarmoya kiritishga tayyor bo'lgan joyda harakatga keladi" [18]. Biroq, "ijtimoiy-siyosiy faoliyat" tushunchasiga aniq ijtimoiy falsafiy, siyosiy bilimlar sohasida yetarlicha ta'rif berilmagan. Olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar jarayonida u ijtimoiy-siyosiy yoki ijtimoiy-siyosiy faoliyat, xulq-atvor tushunchalari bilan belgilanadi, bu esa uni ijtimoiy falsafa, siyosiy, sotsiologik o'lchashda kerakli darajada aniqlik bilan xulosa qilishni qiyinlashtiradi.

Shuning uchun tadqiqot maqsadi ijtimoiy-siyosiy faoliyatni mustaqil ilmiy tadqiqot ob'ekti sifatida ajratib ko'rsatishdir. Ijtimoiy-siyosiy faoliyatning mohiyatini, genezisini ochib berish, ushbu tushunchaning mazmunini ko'rsatish, falsafiy, sotsiologik izoh berish, uni turdosh tushunchalardan ajratib turuvchi asosiy belgilarini ajratib ko'rsatish, sub'ektlarni aniqlash, uning shakllarini aniqlash vazifasini qo'yadi. Sotsiologik so'rovlar va ma'lumotlarini ikkilamchi qayta ishlash usullaridan foydalangan holda, uning konstruktiv va buzg'unchi ko'rinishlarining shakllari aniqlanadi, bu esa ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni tahlil qilish va bashorat qilish hamda to'liq davlat va mintaqaviy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish. Sabablari Demokratiya va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish omili sifatida konstruktiv ijtimoiy-siyosiy faollikni rag'batlantirish muhimligi ta'kidlandi.

Faoliyat haqidagi g'oyalar evolyutsiyasining uslubiy tahlili shuni ko'rsatadiki, "ijtimoiy-siyosiy faoliyat" tushunchasining mohiyati siyosiy munosabatlar va sotsiologiyaning ob'ekti sifatida "faoliyat" tushunchasini anglashdan kelib chiqadi. Faoliyat mohiyatini ochib berishni, falsafiy, sotsiologik talqinni taqdim etishni, birinchi navbatda, uning muhim xususiyatlarini, ya'ni "faoliyat" ni "faoliyat" va "xulq-atvor" tushunchalaridan ajratib turadigan xususiyatlarni ajratib ko'rsatishda ko'ramiz".

Faoliyat mohiyatining chuqur ma'nosi shaxsning o'zi tomonidan amalga oshiriladigan faoliyatga nisbatan ma'lum bir sababiy bog'liqlik sifatida, uni "shaxsiy

faoliyat" tekisligida mantiqiy talqin qilish imkonini beradi. Kant "Sof aqlning tanqidi" asarida. Olim faoliyatni "hodisadagi sababning shartsiz sababiy bog'liqligi" deb ta'riflab, uni sabab — "bo'layotgan hodisaning sharti" deb ataydi [9, 84]. Ahamiyatlisi shundaki, olimning fikricha, ong hodisalarga nisbatan sababiy munosabatga ega. Ya'ni, biz ma'lum bir shakllantiruvchi - shaxsning faoliyatiga xos bo'lgan, ongga muhim rol o'ynaydigan sifatli xususiyat haqida gapiramiz.

Olim ijtimoiy faollikni shaxsning yuksak axloqva axloqiy tamoyillarga asoslangan shiddatli ongli faoliyati sharoitida tilga oladi. Uning kontseptsiyasi nafaqat shaxs faoliyati, balki fuqarolarning ijtimoiy-siyosiy muloqotida faoliyatining mohiyatini fenomenal pozitsiyadan o'zini-o'zi anglash shakli va onglilik, intensivlik, etika, noumenal nuqtai nazardan faollik va faollik sifatida tushunish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. [9].

Shaxs faoliyati faoliyatning eng yuqori shakli deb hisoblab, uning asosiy maqsadi - atrofda voqelikni o'z ehtiyojlari, qarashlari va maqsadlariga muvofiq o'zgartirish qobiliyatidir. Oldindan belgilanmagan sohaga faol kirib, odam natija uchun javobgarlikni o'z zimmasiga oladi va shu bilan o'zining "sababliligini" harakat predmeti sifatida namoyish etadi [18]. Shaxs yoki guruhning mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyati, bizningcha, ularning faolligini sezilarli darajada tavsiflaydi, ya'ni belgilardan biridir. Petrovskiy "yuqoridagi vaziyat faoliyati" kontseptsiyasi faollikni aniqlash uchun muhim bo'lgan, tashabbuskorlik, yangilik, ijodkorlik va o'z kelajagini o'zgartirish uchun yangi narsalarni izlash kabi xususiyatlarni aniq ko'rsatib beradi, bu bizning fikrimizcha, faollik belgilaridir.

Xayriya - bu faollik, ongli, mas'uliyatli faoliyatning ifodasi bo'lib, unda vaziyatni o'zgartirishni xohlaydigan odamlar yangilik va ijodkorlikni namoyon etadilar. O'z tashabbusi bilan respondentlarning har xil turdagi xayriya yordamlarini ko'rsatgan va ixtiyoriy ravishda ko'ngillilar bo'lgan.

Har qanday faoliyat faoliyat emas, xususiyatlar majmui bilan xarakterlanadigan uning maxsus shakli, degan fikr faoliyat sifatida faoliyatga prinsipial jihatdan yangi qarash bilan to'ldiriladi.

Ya'ni, faoliyat - bu faoliyatning alohida turi (fenomenal nuqtai nazar), noumenal nuqtai nazardan esa - asosiy xususiyatlar to'plami (lekin individual emas) bilan tavsiflangan faoliyat sifati: tashabbus, vaziyat, yangilik, o'z-o'zidan harakatlanish, mas'uliyat o'zgarish istagidir.

Aytish joizki, bir qator olimlar faoliyat va faoliyatda umumiy va xususiylik muammosiga e'tibor berib, tushunchalarning qaysi biri birlamchi, ya'ni umumiy, qaysi biri o'ziga xos degan savolni qo'yadilar. K.A. Abulxonov-Slavskaya tashabbusni, ijroni, mas'uliyatni faoliyatning asosiy xususiyatlari sifatida ta'kidlab, [1], fikrimizcha, unchalik aniq bo'lmagan faoliyatni belgilaydigan faoliyat, deb hisoblaydi [2].

Hech qanday tashabbus, odamlarning vaziyatni o'zgartirishga intilishi bo'lmagan, passiv ishtirok etish yoki muayyan faoliyatni amalga oshirish (yig'ilishlarda qatnashish, yig'ilishlarda qatnashish, badal to'lash va boshqalar) bilan tavsiflangan faoliyatning ayrim turlari faoliyatdan oldin emas. Ko'p sonli fuqarolar ixtiyoriy jamoat birlashmalari faoliyatida ishtirok etadilar. Biroq, kasaba uyushmalarining mehnatkashlarning ijtimoiy va mehnat huquqlari va manfaatlarini ifodalash va himoya qilish maqsadida tashkil etilgan muammolari haqida gapirar ekan, ularda odamlar o'z faoliyatining tabiati bo'yicha umumiy ishlab chiqarish, kasbiy manfaatlar bilan bog'liq. ushbu tashkilotlar a'zolarining aksariyati "...kasaba uyushma fondiga oz miqdorda pul to'lab, ular barcha ishni, eng muhimi, mas'uliyatni kasaba uyushma qo'mitasi raisi va huquqshunoslarga yuklashini" qayd etadi. Shu bilan birga, u "... bu holatda, ishchilarning o'zlari faol ishtirokisiz ko'p narsaga ishonish mumkin emas", deb hisoblaydi [11].

Ba'zida faoliyatni shaxs o'z xohishi bilan emas, balki amalga oshiradi. U ba'zan o'z fikrini bildirmaydi, lekin u majburiy bo'lgani uchun yoki odatidan tashqari, majburlash ostida, chunki ko'pchilik shunday qiladi. Bunday hollarda faoliyat faollik bilan emas, balki boshqa omillar bilan belgilanadi. Keyin biz faqat uning xatti-harakati, harakati yoki hatto faoliyati haqida gapiramiz, lekin faollik emas, chunki o'z-o'zidan tashabbus yo'q, vaziyatni o'zgartirish istagi, o'zini namoyon qilish, mas'uliyat va ba'zan o'z harakatlaridan xabardorlik. Xulosa qilishimiz mumkinki, faoliyat - bu faoliyat sifati, o'z e'tiqodiga va iroda ifodasiga ko'ra har xil turdagi faoliyat (harakat) u insonning o'zidan kelib chiqadi va o'z tashabbuslarini ongli, mas'uliyatli tarzda ifoda etishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAXLILI VA METADOLOGIYASI

Faoliyatni xulq-atvordan ajratib turadigan narsa - bu uning mavjudligi quyidagi belgilarning oxirgi to'plami: xabardorlik, o'z-o'zini tashabbuskorlik, o'zini namoyon qilish, mas'uliyatga tayyorlik. Shaxs individ sifatida, albatta, jamiyatning birlamchi sub'ekti bo'lib, boshqa sub'ektlar bilan o'zaro munosabat jarayonida ijtimoiy taraqqiyot jarayonida o'zgarib turadigan turli ijtimoiy jarayonlar, aloqalar, munosabatlarda ishtirok etadi. Ya'ni, faoliyatni tushunish kontekstida shaxsni salohiyat sifatida emas, balki ijtimoiy shaxs, ijtimoiy sub'ekt sifatida ko'rib chiqish muhimdir.

Keyin ijtimoiy sub'ektning faoliyati uning o'z-o'zidan tashkil etilgan, ongli, faol, maqsadga erishish uchun mas'uliyatli faoliyati, ob'ektiv va sub'ektiv, turli xil xulq-atvor va harakatlar shakllarida ifodalangan ichki va tashqi omillarma'lum bir ijtimoiy sifati bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Jamiyatni o'zgartirish va demokratik fuqarolik davlatini barpo etishda fuqarolarning bunyodkorlik faolligini rivojlantirish muhimligi nuqtai nazaridan fuqarolik haqida gapirish kerak, bu nafaqat shaxsiy manfaatlar, balki jamiyat manfaatlarini yo'lida faoliyat ko'rsatishni nazarda tutadi.

Fuqarolik faolligi alohida shaxslar tomonidan va ko'plab partiya, kasaba uyushma, ijodiy, xayriya, talabalar tashkilotlari faoliyatida jamoaviy tarzda namoyon bo'lishi mumkin; innovatsion onlayn jamoalarda, kichik fan-klublarda, submadaniy guruhlarda; yashash joyidagi uyushmalarda; o'z-o'zidan ixtiyoriy ko'ngillilar harakatlarida va bir talabning harakatlarida; ommaviy norozilik qonuniy yoki noqonuniy harakatlarda. Maqsadlarga erishish samaradorligi uchun fuqarolarning resurslarini safarbar qilish uchun turli xil guruhlar va birlashmalarga o'z - o'zini tashkil qilishlari muhimdir. Shu bilan birga, fuqarolar o'zlarining shaxsiy manfaatlarini tashkilotga, butun jamiyatga xos manfaatlar deb tushunishlari va o'z tashabbuslarini nafaqat o'z manfaatlariga, balki boshqalarning manfaatlariga yo'naltirishlari kerak. jamiyat manfaati uchun.

Shunga ko'ra, fuqarolik faoliyati deganda alohida fuqarolar yoki guruhlarning jamiyat manfaatiga qaratilgan ongli, tashabbuskor, ijodiy, o'zini o'zi boshqaradigan, o'zini o'zi boshqaradigan, mas'uliyatli faoliyati tushunilishi kerak.

Amalga oshirish yo'nalishiga ko'ra, fuqarolik faoliyati ijtimoiy-siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ijtimoiy-madaniy deb tasniflanadi. Fuqarolarning jamiyat hayotining har bir sohasini rivojlantirishga yordam beradigan muammolarni hal qilishga qaratilgan faoliyati jamiyat taraqqiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Har bir hududning rivojlanish darajasi va tabiati boshqalarga o'zaro ta'sir qiladi.

Biroq, davlat tizimining turi, demokratiyaning rivojlanish darajasi, ko'plab rus va xorijiy -tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, davlat va jamiyat o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlarni birlashgan turli xil ijtimoiy tuzilmalar majmui sifatida belgilaydi. muayyan xususiyatlarga ko'ra, qayerda, u yoki bu tarzda, Har bir fuqaro ishtirok etadi. Ularning o'zaro munosabatlarning tabiati fuqarolik jamiyati shakllanishi va rivojlanishining tashqi belgilovchilaridan biri hisoblanadi, chunki u faoliyatning barcha sohalarida fuqarolik tashabbuslarini rivojlantirishning obyektiv va subyektiv omillarini belgilaydi. Qarama-qarshiliklar va ularni hal qilish zarurati davlat, uning institutlari va fuqarolar, jamoat guruhlari manfaatlarini, ijtimoiy-siyosiy sohadagi jamoat munosabatlarni shakllantiradi, ijtimoiy-siyosiy faoliyatning mohiyatini oldindan belgilab beradi, bu o'zaro munosabatlarning turli shakllarida namoyon bo'ladi. fuqarolar faollari va jamoat birlashmalari.

Fuqarolarning mahalliy, mintaqaviy, federal darajadagi boshqaruv jarayonida jamiyat hayotining barcha sohalarida hamkorlik tamoyillari asosida konstruktiv

ishtiroki, ya'ni nafaqat siyosatchilarning, balki ularning yuqori ijtimoiy-siyosiy faolligi. ijtimoiy-gumanitar fanlar sohasidagi olimlar, fuqarolik jamiyati rivojlanishining kalitidir. A.G.ning ilmiy ishlarida. Zdravomyslova , D.A. Zemlyanskiy , A.V. Kuznetsova, O.A. Miryasovoy , V.G. Mordkovich, S.V. Patrusheva, E.P. Polikarpova, V.L. Rimskiy fuqarolarning, jamoat tashkilotlarining ijtimoiy-siyosiy, fuqarolik, ijtimoiy faolligi, demokratik davlatni rivojlantirish yo'lidagi tashabbuskorlik faoliyatining ahamiyati masalalarini har tomonlama ko'rib chiqdi. Mahalliy o'zini o'zi boshqarishning rivojlanishi sharoitida ushbu muammoga A.A.ning asarlari bag'ishlangan. Akmalova , V.V. Galchenko, J.T. Toshchenko , G.A. Tsvetkova, T Jansson va boshqa tadqiqotchilar. Fuqarolik jamiyatini qurish jarayonida fuqarolarning ishtiroki va mas'uliyati, ikkinchisining rivojlanish darajasini tahlil qilish R.G'ning tadqiqotlarida keng aks ettirilgan. Apresyan, V.V. Volkova, Z.T. Golenkova , V.V. Ryabeva , M.V. Savva, A.E. Stradze , A.Yu. Sungurov , Yu.Habermas , M.P. Xolmskaya, G.S. Shirokalova va boshqa olimlar.

Biroq ijtimoiy-siyosiy faoliyatning boshqa tushunchalar bilan birlashtirilishi mamlakatda fuqarolik jamiyati rivojlanishini tahlil qilishni qiyinlashtiradi. Ushbu hodisani batafsil o'rganish uchun "ijtimoiy-siyosiy faoliyat" tushunchasining mohiyatini tushunish uchun biz uni "ijtimoiy-siyosiy faoliyat" tushunchalaridan ajratib ko'rsatamiz. ijtimoiy-siyosiy xulq-atvori" va uning sub'ektlari kim ekanligini, ya'ni ushbu faoliyatni amalga oshiradigan va timsollashtirganini aniqlab beradi.

V.G. Mordkovich, ishchilarning ijtimoiy-siyosiy faoliyatini o'rganib, uni ijtimoiy faoliyat turi sifatida ko'rib, uning mohiyatini shaxsning atributiv mulki sifatida ifodalashni uslubiy jihatdan sezilarli darajada taklif qiladi [16].

MUHOKAMA

Ijtimoiy-siyosiy faoliyatning mohiyatini tushunish uchun V.S. Borovik ham faoliyatni, ham shaxsiy xususiyatni hisobga olgan holda, olim beshta belgini aniqlaydi, ularning umumiyliigi, uning fikricha , faollikni belgilaydi [5, p. 24].

Biroq, ijtimoiy-siyosiy faoliyat jarayonida ko'rsatilgan o'zini o'zi boshqarish va javobgarlikka tayyorlik belgilarining jamlanmasida yo'qligi ijtimoiy-siyosiy faoliyatni ajratish uchun tanlangan belgilarning maqbulligi (zarurligi va etarliligi) haqida gapirishga imkon bermaydi . -turdosh tushunchalardan siyosiy faoliyat.

Ushbu muammoni o'rganishga bag'ishlangan ilmiy adabiyotlarda ijtimoiy-siyosiy faoliyat sub'ektlarining xususiyatlari yo'q. Ular uyushgan ijtimoiy birlashmalar, guruhlar, partiyalar, sinflar, qatlamlar, milliy jamoalar sifatida tushuniladi [15]. Lekin gapirganda turli xil ijtimoiy tashkilotlar ijtimoiy-siyosiy faoliyat sub'ektlari sifatida aniqlanishi kerakki, ular ba'zan har doim ham faoliyat deb atash mumkin bo'lmagan faoliyatni amalga oshiradilar. Demak, siyosiy partiyalar yoki

boshqa jamoat tashkilotlarining faoliyati ijtimoiy-siyosiy faoliyat shakllaridan biri hisoblanadi. Biroq, birinchidan, ularning hammasi ham o'zini o'zi tashkil etuvchi va o'zini o'zi boshqara olmaydi. Rossiya jamiyati rivojlanishining hozirgi bosqichida aniq maqsad va vazifalarni [23] amalga oshirish uchun "yuqoridan" tashabbusi bilan tuzilgan alohida tashkilotlar mavjud, masalan, "Bizning", "Bizning uy Rossiya" (keyinchalik "Yagona Rossiya") va boshqalar (ayniqsa yoshlar). Ular davlat tomonidan sun'iy ravishda yaratilgan, o'zini o'zi boshqarish, o'zini o'zi boshqarish, faoliyat jarayonida mas'uliyatga ega emas, chunki ular maqsadli ravishda tartibga solinadi, "yuqoridan" boshqariladi (hokimiyat yoki boshqaruv tuzilmalari tomonidan). Binobarin, bunday tashkilotlarning barcha a'zolari o'z faoliyati uchun javobgarlikni olishga tayyor emaslar. Va bunday tashkilotlar muayyan ijtimoiy-siyosiy funktsiyalarni bajarishiga qaramay, ularning faoliyatini ijtimoiy-siyosiy faoliyat sifatida emas, balki tashkilotning o'zi va uning barcha a'zolari sub'ektlari sifatida tahlil qilish kerak.

Ba'zan ular "jamiyatdagi muayyan o'zgarishlarni amalga oshirishning strategik rejalari va real hayotda qo'llaniladigan taktik kundalik amaliyotlar o'rtasidagi qarama-qarshiliklar" asosida sun'iy ravishda shakllangan tuzilmalardir [20, 165]. Bunday tashkilotlar "o'lik tug'ilgan"; ular qisqa vaqt davomida mavjud bo'lib, faoliyatini to'xtatadi (biz ta'kidlaymiz), lekin ularning nomuvofiqligi va mantiqsizligi tufayli faoliyat ko'rsatmaydi.

Ikkinchidan, ba'zida dastlab o'z-o'zidan tashkil etilgan birlashmalarning a'zolari vaziyatga o'zlarining aniq pozitsiyasiga yoki o'ziga xos munosabatiga ega emaslar. Ular tashkilotga o'z tashabbusi bilan, "kompaniya uchun" (ularni do'stlari, ma'muriyat vakillari, hamkasblari va boshqalar taklif qilganlar), "obro'-e'tibor uchun", "ijtimoiy mavqeini yaxshilash uchun" va hokazolarga qo'shilmaganlar. Ularning manfaatlari tashkilot manfaatlariga mos kelmasligi mumkin va ularning motivlari o'z manfaatlarini qondirishga qaratilgan [8].

Faoliyat jarayonida tashkilotning alohida a'zolari o'zlarining qadriyatlarini, ehtiyojlarini, o'z pozitsiyalari va tashabbuslarini ifoda etish imkoniyatlarini o'zgartiradilar. Keyin ular yo uning passiv a'zolariga aylanadilar yoki o'z tashabbusi yoki ishonchi bilan harakat qilmaydilar. Bunday fuqarolarning faoliyati yoki xatti-harakati ijtimoiy-siyosiy faoliyat emas va ularning o'zlari ham uning sub'ekti emas.

Ammo bu birlashmalarda o'z-o'zidan innovatsiya, ijodkorlik, yangi narsalarni izlash, jamiyatni o'zgartirish uchun uni amalga oshirish istagi va istagini ko'rsatadigan individual vakillar yoki guruhlar mavjud. Ba'zida tashkilotga qarama-qarshilik ko'rsatsa-da, bu guruhlar javobgarlikni bilishadi va o'z zimmalariga olishga tayyor. Ularning motivlari strategik xususiyatga ega, ya'ni ular milliy yoki o'ziga xos

masalalarni hal qilishga qaratilgan. atrofdagi jamoa, shahar, qishloq muammolari. Ularni ijtimoiy-siyosiy faoliyat sub'ektlari deb hisoblash kerak.

Fuqarolarning saylov kampaniyalarida ishtirok etishi ham ko'pincha ijtimoiy-siyosiy faoliyat shakllaridan biri hisoblanadi. Darhaqiqat, ayrim hollarda (shaxslar yoki guruhlar tomonidan) faol, o'zini-o'zi tashkil etuvchi, o'zini-o'zi boshqaradigan, mas'uliyatli tayyorgarlik, tashviqot ishlari ma'lum bir nomzodni ongli ravishda ko'rsatish, unga hududiy va jamiyat hayotini yaxshilash vakolatlarini berish maqsadida amalga oshiriladi. (yoki) saylovlarning qonuniyligiga erishish uchun milliy darajada va kuzatuv faoliyati.

Ovoz berish jarayonida fuqarolar o'z tashabbusi bilan o'z fikr va irodasini bildiradi, vakolatlarini beradi. Shunday qilib, ular mahalliy, mintaqaviy va shtat darajasidagi saylovlarda fuqarolarning ongli tashabbusi bilan belgilanadigan ijtimoiy-siyosiy (saylov faolligini) ko'rsatib, o'zlarining kelajak hayoti va mamlakat hayotini shakllantirishda faol ishtirok etadilar. mintaq va mamlakat taqdiri.

Biroq, saylovda ishtirok etish har bir kishi uchun emas, balki har bir sohada hayotni yaxshilash uchun o'z e'tiqodi va irodasi, xohish-istaklari va ishlarning borishiga ta'sir qilish mas'uliyatiga asoslangan ijtimoiy-siyosiy faollik ifodasidir. Faqat ovoz berishda juda ko'p odamlar qatnashadi. O'tkazilgan ommaviy sotsiologik so'rovlar ma'lumotlariga ko'ra, saylovchilarning 45 foizi "kimga ovoz berishlari muhim emas" deb javob berishadi. Ular saylov uchastkalariga kelishdi: "oila a'zolari bilan birga"; "odatdan tashqari"; ular o'qiyotgan yoki ishlayotgan "tashkilotlar tomonidan nazorat qilish tufayli" [6]. Bunday vaziyatlarda ijtimoiy-siyosiy faoliyat haqida gapirish qiyin. Ayrim fuqarolar ovoz berishda ongli ravishda qatnashmaydi, bu esa hokimiyatga ishonchsizlik va norozilik bildiradi, chunki ular saylov natijalariga ta'sir o'tkaza olmaydi, deb hisoblaydilar. Shu nuqtai nazardan, biz passivlik haqida emas, balki saylov faoliyati haqida emas, balki saylov harakati haqida gapiramiz.

XULOSA

Shunga ko'ra, individual ijtimoiy-siyosiy shaxsning sub'ekti har qanday shaxs emas, balki jamiyatni o'zgartirish bo'yicha o'z pozitsiyasini ongli ravishda, faol ravishda ijtimoiy-siyosiy faoliyatning (harakatlarning) turli shakllarida ifoda etadigan va javobgarlikni olishga tayyor bo'lgan shaxsdir. Kollektiv ijtimoiy-siyosiy faoliyat haqida gapirganda, ikkinchisining sub'ektlarini butun bir tashkilotlar, partiyalar, harakatlar, kasaba uyushmalari deb tushunmaslik kerak. Muallifning fikriga ko'ra, ularni muayyan o'zini o'zi boshqarish, o'z-o'zini nazorat qilish, mas'uliyatli ijtimoiy-siyosiy faoliyatda o'z tashabbuslarini ifodalovchi vaziyatni o'zgartirish istagi va istagini ko'rsatadigan alohida guruhlar deb hisoblash mumkin. Uning sub'ektlari ega bo'lgan asosiy xususiyatlarni ajratib ko'rsatish kerak: ijtimoiy-siyosiy vaziyatdan

xabardorlik; mavjud ijtimoiy-siyosiy vaziyat, mavjud tuzum, hokimiyatga nisbatan o'z pozitsiyasiga ega bo'lish; o'z shaxsiy manfaatlarini butun tashkilotga (guruhga), umuman jamiyatga xos bo'lgan manfaatlar sifatida bilish; jamiyatni o'zgartirish maqsadida vaziyatni o'zgartirishga qaratilgan ijtimoiy-siyosiy faoliyat (harakat) jarayonida o'z tashabbusi, yangilik, ijodkorlik; ijtimoiy-siyosiy faoliyatni o'z-o'zini tashkil etish; ijtimoiy-siyosiy faoliyatning o'zini o'zi boshqarishi; ijtimoiy-siyosiy faoliyat jarayonida o'z-o'zini nazorat qilish; ijtimoiy-siyosiy faoliyat (harakat) jarayonida mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga tayyorlik.

Agar ijtimoiy-siyosiy faoliyat jarayonida sub'ektlarning ijtimoiy muammolarni hal etishga qaratilgan o'z tashabbusi, o'z xohish-irodasini ifodalash, o'z faoliyatini o'zini o'zi boshqarish va o'zini o'zi nazorat qilish, mas'uliyatga tayyorlik bo'lmasa, unda bunday faoliyat ijtimoiy-siyosiy faoliyat emas.

Ongli ravishda jamiyat oldida turgan muammolarni hal etishga qaratilgan faol, o'zini o'zi tashkil etuvchi, o'zini o'zi boshqaradigan, o'zini o'zi boshqaradigan, mas'uliyatli ijtimoiy-siyosiy faoliyat (harakat) shakllari majmui sifatida ifodalanadi. uning rivojlanish davri.

Noumenallik (ob'ektiv tushunarli voqelik) nuqtai nazaridan, ijtimoiy-siyosiy faoliyatni ijtimoiy sub'ektlarning kompleks integral sifati sifatida ko'rib chiqish mumkin, bu xususiyatlar majmui bilan belgilanadi (faoliyatni aniqlash belgilaridir): o'z-o'zini anglash, o'zini o'zi anglash. tashabbuskorlik, o'z-o'zini tashkil etish, o'zini o'zi boshqarish, o'zini o'zi boshqarish, ijtimoiy-siyosiy o'zaro ta'sirlar jarayonida mas'uliyatga tayyorlik.

Ko'rinib turibdiki, sub'ektlarning majburlashga asoslangan faoliyati (harakatlari), ijtimoiy-siyosiy sohaga taalluqli asosiy masalalarni hal etish yuklanganda, nazorat qilinadi va "yuqoridan" boshqariladi, odamlarga ijtimoiy-siyosiy faoliyat ob'ekti rolini yuklaydi. , ijtimoiy-siyosiy faoliyat emas va

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abulxanova-Slavskaya K.A. Shaxs faoliyatining ijtimoiy-psixologik jihatlari. Kitobda: Ishlab chiqarish jamoasining ijtimoiy-psixologik muammolari. M., 1983. B. 7-21.
2. Abulxanova-Slavskaya K.A. Shaxs tipologiyasini qurish yo'llari to'g'risida // Psixologik jurnal. 1991. T. 4. No 1. B. 54-70.
3. Baranova G.V., Grizlov I.N., Frolov V.A. // Kompleks baholash metodologiyasini ishlab chiqish Rossiya Federatsiyasi hududlaridagi ijtimoiy keskinlik darajasi, aholining norozilik salohiyatini belgilovchi omillarni tahlil qilish va uning norozilik faolligini prognoz qilish (kodi "Monitoring-B"): tadqiqot ishi. Orel: NIIP, 2007. © Ijtimoiy muammolarni zamonaviy tadqiqotlar (elektron ilmiy jurnal),

Zamonaviy Tadqiqot ning Ijtimoiy Muammolar , No 11(55), 2015 ▪ www.sisp.nkras.ru
— 189 —

4. Baranova G.V., Bondarchuk M.S., Frolov V.A. // Rossiya Federatsiyasi hududlarida aholining norozilik potentsialini tahlil qilish va prognoz qilish usullari va dasturiy ta'minotini ishlab chiqish, uning norozilik faoliyati R&D (Tadqiqot kodeksi - "Monitoring-PA"). Orel: Ilmiy tadqiqot markazi, 2008 yil.

5. Borovik V.S. Ijtimoiy faoliyat // Sotsiologik ensiklopediya: 2 jildda. M.: Mysl, 2003. 1-jild.

6. Jasur Xolmatjonovich Shodiyev O'ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-SIYOSIY KOMMUNIKATSIYA RIVOJLANISHIDA RAQAMLI TPANSFORMATSIYA SIYOSATI ACADEMIC RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES VOLUME 2 | ISSUE 2 | 2021 ISSN: 2181-1385 Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: Academic Research, Uzbekistan 409 www.ares.uz

7. Danilov S.I. Muvaffaqiyatga yo'l yoki havodan nima qilish mumkin / S.I. Danilov // XXI asr tashabbuslari . 2011. No 5. B. 67-71.

8. Kant I. Sof aqlning tanqidi / Tarji. u bilan. LEKIN. Losskiy qator variantlari bilan. rus tiliga Va yevropalik _ tillar. M.: Nauka, 1999. 655 b.

9. Kozyreva P.M., Smirnov A.I. Siyosiy ishtirok va siyosiy rivojlanish xususiyatlari Zamonaviy Rossiyada skoy faoliyati / P.M. Kozyreva, A.I. Smirnov // Sotsiologiya fani va ijtimoiy amaliyot. 2013. No 3. B. 53-76.

10. Komov V. Rossiyada kasaba uyushmalari: muammolar va istiqbollar. 1-qism, 2013 yil 22 oktyabr // [Elektron resurs] / Kirish rejimi: <https://yandex.ru/search/?text> (kirish sanasi 09/12/2015).

11. Levada-Center 2008: 30, 3.35-jadval. [Elektron resurs]. URL: http://www.levada.ru/saytlar/standart/fayllar/levada_2008_rus.pdf (2015 yil 12-mayda kirish).

12. Leontyev A.N. Faoliyat. Ong. Shaxsiyat. M.: Politizdat, 1975. 304 b.

13. Leontyev A. N. Zamonaviy psixologiyadagi faoliyat toifasi // Psixologiya savollari. 1979 yil. 3-son.

14. Mishina O.S. Aholining ijtimoiy-siyosiy faolligi - ijtimoiy salomatlikni shakllantirish omili va Rossiyada mahalliy o'zini o'zi boshqarishning shakllanishi uchun asos // Sociological almanax. 2014. jild . 6. B. 62 -65.

15. Shodiyev Jasur Xolmatjonovich SIYOSIY KOMMUNIKATSIYALAR VA FUQAROLIK JAMIYATINI O'RGANISHNING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI International Journal of Education, Social Science & Humanities. Finland Academic Research Science Publishers ISSN: 2945-4492